

בס"ד, י"ב כסלו התשפ"ו

זבחים ע"ט – כללי ביטול בתערובות, גזירות במקדש, ותערובות דמים

שאלות:

1. לציון התערבב יין של שביעית ביין רגיל מה הוא צריך לעשות?

המשך הדיון על כללי הביטול:

הגמרא ממשיכה את הדיון על כללי הביטול בתערובות, ובסתירה בשיטת רבי יהודה (האם "מין במינו" הולכים לפי רוב או לפי "רואין"?). אביי הציע תירוץ לסתירה.

○ רבא מציע תירוץ אחר לסתירה, לדעתו רבי יהודה יכול לסבור כרבו רבן גמליאל ועדיין אין סתירה. במקרה של דלי עם מי חטאת, מדובר בדלי שרק גבו טמא (מטומאת משקין, שהיא מדרבנן, חכמים עשו תקנה שהוא מטמא רק מגבו כדי שלא ישרפו על טומאה דרבנן תרומה וקודשים), ותוכו טהור. מן הדיון, מספיקה כניסת מים לכלי כלשהי כדי לטהר גם את שפתו של הכלי. הסיבה שחכמים הצריכו ביטול ברוב מי מקווה היא רק גזירה, שמא אדם יחוס על מי החטאת היקרים שבתוך הדלי, ולא יכניס מספיק מים כדי לטהר את השפה. לכן, כשיש רוב, זה בוודאי מספיק, ואין מכאן הוכחה שרבי יהודה מקל באופן כללי בביטול "מין במינו".

○ רבא מסכם את ההלכה של ביטול בתערובת בשלושה כללים:

1. בתערובת של מין בשאינו מינו – הולכים לפי טעם.

2. בתערובת של מין במינו – הולכים לפי רוב.

3. ובדבר שתלוי בראייה (חזותא), כמו טהרת מקווה – הולכים לפי מראה.

○ הגמרא חוזרת לדינו של ריש לקיש, שאמר שבתערובת של פיגול, נותר וטמא, הם מבטלים זה את זה. והגמרא אומרת שהשיטה הזאת חלוקה על רבי אלעזר, שאמר: "כשם שמצוות לא מבטלות זו את זו, ככה איסורים לא מבטלים זה את זה". הגמרא אומרת שהתנא שסובר שמצוות לא מבטלות זו את זו, הוא הלל הזקן, שהיה כורך יחד את הפסח, המצה והמרור, מתוך הבנה שכל טעם עומד בפני עצמו ולא מבטל את חברו (למשל, שטעם המרור לא יבטל את טעם המצה).

2. האם שטיפה של סיר לילה מאפשרת להתפלל לידו?

ביטול "מין במינו": דיני טומאה

הגמרא מבררת את הכלל של ביטול "מין במינו" בדיני טומאה.

- הברייתא על חרסן של זב: שבר של עביט חרס (כלי למי רגליים), שבלע מי רגליים של זב, מטמא.
 - אם שוטפים אותו במים, לאחר שלוש שטיפות הוא טהור (כי המים מבטלים את מי הרגליים).
 - אבל אם שוטפים אותו במי רגליים של אדם טהור, הוא נשאר טמא אפילו אחרי עשר שטיפות, כי "מין במינו לא בטיל".

▪ **רבי אליעזר בן יעקב** חולק ואומר שגם אם שטפו אותו במי רגליים, הוא טהור אחרי שלוש שטיפות.

○ הגמרא מניחה שהתנא קמא בברייתא הזאת הוא **רבי יהודה** (שמחמיר ב"מין במינו").

▪ ולכן הגמרא מקשה על **רבי יהודה** מברייתא אחרת: פשתן שטווחה נדה ובלוע בו רוק שיצא ממנה. אם הרוק עדיין לח, מי שמסיט את הפשתן טמא (כי הרוק הלח מטמא במשא).

רבי יהודה מוסיף שאפילו אם הרוק התייבש והרטיבו אותו מחדש **במים**, הוא חוזר לטמא. והדין הזה נכון אפילו אם הרטיבו אותו **בהרבה** מים (הרבה פעמים). כלומר, כאן, המים (שאינו מינו) לא מבטלים את הרוק! זו סתירה למה שראינו בחרסן של זב, שם המים כן ביטלו את מי הרגליים.

▪ **רב פפא** מתרץ שיש הבדל: רוק הוא דביק ו"קריר", ולכן קשה להוציא אותו מהפשתן, בניגוד למי רגליים בחרסן, שלא נבלעים באותה מידה.

3. האם גוזרים גזירות במקדש?

מקור המחלוקת על שפיכת תערובת דם לאמה

הגמרא חוזרת למשנה, שאמרה שאם התערבב דם כשר בדם פסול, **חכמים** אומרים "ישפך לאמה" ו**רבי אליעזר** מכשיר, ומבררת את שורש מחלוקתם.

○ **הסברו של רב זביד**: המחלוקת היא האם "גוזרים גזירות במקדש".

▪ **חכמים** גוזרים: כי הם חוששים שאם נתיר תערובת שבה הדם הכשר לא בטל בפסול, אנשים יבואו בטעות להכשיר גם תערובת הפוכה, שבה הדם הכשר התבטל.

▪ **רבי אליעזר** לא גוזר: כי הוא סובר שלא גוזרים גזירות שעלולות לגרום להפסד קדשים מייד, רק כדי למנוע טעות עתידית.

○ **הסברו של רב פפא**: כולם מסכימים שגוזרים גזירות במקדש. המחלוקת היא רק לגבי **דם התמצית**.

▪ **חכמים** סוברים שזה מקרה **שכיח** שדם התמצית יהיה מרובה מדם הנפש, ולכן יש לגזור.

▪ **רבי אליעזר** סובר שזה מקרה **לא שכיח**, ולכן אין לגזור.

○ הגמרא מקשה על **רב זביד** מלשון המשנה: אם המחלוקת היא כללית, למה המשנה פירטה "דם הפסולין – ישפך לאמה" וגם "דם התמצית – ישפך לאמה"? היה עליה לכתוב את שניהם יחד. הפירוט מתאים יותר להסבר של **רב פפא**, שלפיו המחלוקת היא רק במקרה השני (דם התמצית). והקושיה נשאר ללא תשובה.

4. לאליהו כהן התערבב כוס דם של חטאת עם כוסות דם של עולה מה הוא צריך לעשות?

תערובות דמים נוספות

משנה חדשה מפרטת דינים של תערובות דמים נוספות:

1. **דם תמימים בדם בעלי מומין**: ישפך לאמה (זה מקרה שכיח, ולכן חלה עליו הגזירה שמא יבואו להכשיר גם תערובת שבה דם התמימים בטל).



הדף לע"נ
אמו"ר שלמה חיים משה ב"ר שמואל מנחם הכ"מ
נלב"ע י"א בסלו התשפ"ו



2. כוס דם פסול בכוסות דם כשרים:

- **רבי אליעזר:** אם קרב כוס אחד, יקרבו כולם (מדין "תולין", כמו במחלוקת על איברים).
- **חכמים:** אפילו אם קרבו כולם חוץ מאחד, האחרון ישפך לאמה.

3. דם הניתן למטה (של עולה) בדם הניתן למעלה (של חטאת):

- **רבי אליעזר:** ייתן קודם למעלה (כי יש קדימות לחטאות על פני עולות), ו"רואה אני את דם התחתונים שבתערובת כאילו הם מים", ואז יחזור וייתן למטה.
- **חכמים:** ישפך לאמה (כי הם לא סוברים שיש "לראות" את דם התחתונים כמים, ולא משנים מדינם של התחתונים כדי להכשיר את העליונים).
- **בדיעבד:** אם כהן לא שאל ונתן מהתערובת למעלה, מתנת הדם כשרה (כלומר, החטאת כשרה, ויש לחזור ולתת למטה).